

Aktuální otázky péče o jmění dítěte – dětské dluhy po druhé

(Univerzita třetího věku)

Ondřej Frinta

Katedra občanského práva

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Struktura přednášky

- 1) K dětským dluhům obecně – stručné připomenutí
- 2) Zákonný zástupce X rodič X poručník (základní terminologie)
- 3) Svěprávnost po novele č. 192/2021 Sb.
- 3) K péči o jmění dítěte po novele č. 192/2021 Sb.
- 4) Smluvní pokuta po novele č. 192/2021 Sb.
- 5) Přechod nájmu bytu po novele č. 192/2021 Sb.
- 6) Koncepce odpovědnosti v OZ obecně a po novele č. 192/2021 Sb. zvláště
- 7) Procesní souvislosti
- 8) Prevence dětských dluhů v zák. o silniční dopravě a v zák. o drážní dopravě

Dětské dluhy – stručné připomenutí (I)

- březen 2019, Exekutorská komora ČR:
- **3.476** exekucí proti nezletilým
- z toho **2.200** proti dětem mladším 15 let
- v exekuci tak bylo **0,123 %** z celk. počtu osob mladších 15 let
- k červenci 2021 cca **1.800** exekucí proti nezletilým

Dětské dluhy – stručné připomenutí (2)

- **Typické dluhy:**

- poplatky za komunální odpad
- „pokuty“ za „jízdy na černo“
- regulační poplatek za zdravotní péči
- stavební spoření
- smlouvy s mobilními operátory
- výpůjčky knih z veřejných knihoven
- dluhy z nájmu bytu (domu)
- ► **novela č. 192/2021 Sb., změna OZ, OSŘ (a ZŘS)**
 - účinnost od 1. 7. 2021

Základní terminologie (I)

- **Zákonný zástupce**

- = kdo zastupuje jiného na základě zákona, *ex lege*, tj. bez dalšího, automaticky
- = není k tomu účelu nutné zvláštní rozhodnutí soudu
 - např. rodič dítě (§ 892 a násl.)
 - poručník dítě (§ 928 a násl.)
 - manžel druhého manžela (§ 696)
 - zaměstnanec právnickou osobu (§ 166)

Základní terminologie (2)

- **Zákonný zástupce dítěte, které není plně svéprávné**
- je jím zásadně rodič
- případně na jeho místě poručník (např. rodiče zemřeli, byli rodičovské odp. zbaveni, výkon RO byl pozastaven)
- **X** není jím opatrovník (soud musí rozhodnout o rozsahu, v jakém tento dítě zastupuje v konkrétní záležitosti)

Základní terminologie (3)

- **Zákonný zástupce dítěte, které není plně svéprávné**
- ► pojem zákonný zástupce zahrnuje
- ► jak rodiče, tak poručníka

Základní terminologie (4)

- **Ochrana dítěte:** dítě je v každém okamžiku zastoupeno některým ze způsobů níže:
- rodič(e) (§ 892 a násl.)
- poručník jmenovaný soudem (§ 928, 930 a násl.)
- veřejný poručník (§ 929)
- **X** nemůže-li nikdo z uvedených dítě v konkrétní situaci zastoupit, jmenuje soud opatrovníka

Svéprávnost po novele č. 192/2021 Sb.

- **Nový § 36 odst. 2**
- I když je nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, způsobilý jednat v určité záležitosti samostatně, lze podmínit, že následky právního jednání nastanou až souhlasem **zákonného zástupce** nezletilého uděleným v určené lhůtě, jinak ve lhůtě dvou týdnů od vyžádání; to neplatí pro právní jednání osobní povahy a právní jednání podle § 33.

Péče o jmění dítěte po novele (§ 898 odst. I)

- K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, **potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti**, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.

Péče o jmění dítěte po novele (§ 898 odst. 2)

- Souhlasu soudu je vždy třeba k právnímu jednání, kterým dítě
 - a) nabývá, zcizuje nebo zatěžuje nemovitou věc nebo podíl na ní,
 - b) zcizuje nebo zatěžuje majetek jako celek, ledaže jeho hodnota nepřevyšuje částku odpovídající dvacetinásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu, nebo nabývá, zcizuje nebo zatěžuje majetek v hodnotě převyšující částku odpovídající stonásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu,
 - c) uzavírá dohodu dědiců o výši dědických podílů nebo rozdělení pozůstalosti, odmítá dědictví nebo prohlašuje, že nechce odkaz, nebo
 - d) uzavírá smlouvu
 - 1. zavazující k trvajícimu nebo opětovnému plnění nebo smlouvu týkající se jeho bydlení na dobu delší než tři roky nebo na dobu trvající i po nabytí zletilosti dítětem, nebo
 - 2. úvěrovou nebo obdobnou.

Péče o jmění dítěte po novele (§ 898 odst. 3)

- Je-li to v zájmu dítěte, může soud **zúžit** okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu.
- ► **zvýšení ochrany dítěte a jeho jmění (?)**

Péče o jmění dítěte po novele (§ 898 odst. 4)

- **Od 1. 7. 2021:** Jednal-li rodič za dítě bez souhlasu soudu, lze právní jednání **prohlásit za neplatné**, jen působí-li dítěti újmu.
- **X**
- **Do 30. 6. 2021:** K právnímu jednání rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, **se nepřihlíží**.
- **► zvýšení ochrany dítěte a jeho jmění (?)**

Péče o jmění dítěte po novele (§ 899a odst. I)

- Splnění peněžitého dluhu z právního jednání nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, lze **vymoci pouze z majetku**, který
 - (1) nezletilý nabyl před nabytím plné svéprávnosti,
 - a majetku, který
 - (2) nabyl právním jednáním vztahujícím se výlučně k majetku nabytému před nabytím plné svéprávnosti;
 - to neplatí pro peněžitý dluh vzniklý při výdělečné činnosti podle § 33.

Péče o jmění dítěte po novele (§ 899a odst. 2)

- Za peněžitý dluh dítěte, který vznikl z právního jednání učiněného před nabytím plné svéprávnosti, **ručí rodič, který za dítě jednal nebo mu k právnímu jednání udělil souhlas**; tím není dotčen § 876 odst. 3. **Ručitel nemůže vymáhat po dlužníkovi vyrovnání tohoto dluhu.**
- Pozn. ručí místo rodiče případně poručník či opatrovník?

Ručení: exkurz

- Ručení obecně: § 2018 a násl.
- „*Za odložené věci neručíme.*“
- Pozor ABGB 1811:
- rukojemství (bürgschaft) = dnes ručení
- ručení (haftung) = dnes odpovědnost

Smluvní pokuta po novele (§ 2048)

- **(1)** Ujednají-li strany pro případ porušení smluvené povinnosti **smluvní pokutu** v určité výši nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí, může věřitel požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda. Smluvní pokuta může být ujednána i v jiném plnění než peněžitém.
- **Nové:**
- **(2)** K ujednání, kterým se zavázal k plnění smluvní pokuty **nezletilý, který v době ujednání nedovršil patnácti let,** se nepřihlíží.

Přechod nájmu bytu po novele (§ 2279 odst. 4)

- Každá osoba splňující podmínky pro přechod nájmu může do jednoho měsíce od smrti nájemce písemně oznámit pronajímateli, že v nájmu nehodlá pokračovat; **tomu, kdo nemůže jednat bez zákonného zástupce, opatrovníka nebo poručníka**, skončí tato lhůta uplynutím jednoho měsíce ode dne, kdy zákonného zástupce získal nebo kdy se opatrovník nebo poručník ujal funkce. Dnem dojití oznámení pronajímateli její nájem zaniká.
- **Nepochopení koncepce zákonného zástupce**

Přechod nájmu bytu po novele (§ 2282a)

- **(1)** Přejde-li nájem na nezletilého, který ke dni smrti nájemce nenabyl plné svéprávnosti, lze splnění dluhu z nájmu vymoci **pouze z majetku podle § 899a odst. 1**; to platí i tehdy, je-li jako člen nájemcovy domácnosti zavázán z dluhů, které z nájmu vznikly před jeho smrtí.
- **(2) Zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník**, který za nezletilého nájem neukončil, ač mohl rozumně předpokládat, že povinnosti vyplývající z nájmu nebude nezletilý schopen plnit, **ručí za dluh** z nájmu vzniklý ode dne, kdy se ujal funkce, pokud s nezletilým v bytě po přechodu nájmu žil. **Ručitel nemůže vymáhat po dlužníkovi vyrovnání tohoto dluhu.**

Pojetí odpovědnosti v OZ – obecná teorie

- **Odpovědnost jako hrozba občanskoprávní sankcí**
 - perspektivní, preventivní pojetí
 - odpovídá se za jednání, hrozba existuje latentně, sankce se aktivuje porušením odpovědnosti
- **Odpovědnost jako civilní sankce**
 - retrospektivní, následné, sankční pojetí
 - porušením (primární) povinnosti vznikne povinnost nová, sekundární, sankčního charakteru

Pojetí odpovědnosti v OZ (§ 24)

- Každý člověk **odpovídá za své jednání**, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.
- OZ se vyhýbá výrazu „odpovědnost“
- „práva z vadného plnění“ (§ 2099 a násl.)
- „povinnost nahradit újmu“ (§ 2894 a násl.)
- **X** pojištění odpovědnosti (§ 286 I a násl.)

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (I) § 2920 (I a 2)

- (I) Nezletilý, **který dovršil třinácti let** a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, **nahradí způsobenou škodu**, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.
- (2) Nebyl-li nezletilý, **který dovršil třinácti let** a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo **na náhradu**, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (2) § 2920 (3)

- **(3)** Škodu způsobenou **nezletilým mladším třinácti let** nahradí ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Nedošlo-li ke škodě v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu nezletilý, způsobil-li ji činem povahy úmyslného trestného činu nebo je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (3) § 292I (1 a 2)

- (1) Společně a nerozdílně se škůdcem, je-li jím **nezletilý, který dovršil třinácti let**, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.
- (2) Není-li **nezletilý škůdce** povinen k náhradě a ke škodě nedošlo v důsledku zanedbání náležitého dohledu, **nahradí škodu ten, kdo má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu**, je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (4) shrnutí

- **Nezletilý mladší 13 let hradí škodu jen pokud:**
 - nebyl nad ním zanedbán náležitý dohled +
 - šlo o čin povahy úmyslného trestného činu nebo
 - je to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce (nezletilého) a poškozeného.
- **Kdo má a vykonává RO v plném rozsahu (rodič), nahradí škodu, jen pokud:**
 - není k náhradě povinen nezletilý +
 - nedošlo k zanedbání povinného dohledu +
 - je to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům této osoby a poškozeného.

Procesní souvislosti (I) § 50b OSŘ

- **(4)** Písemnost se doručuje rovněž účastníku,
- ...
- **b)** je-li účastník zastoupen zákonným zástupcem podle § 23; **nezletilému účastníku, který dovršil patnácti let**, se doručuje také tehdy, je-li zastoupen zákonným zástupcem podle § 22,
- ...

Procesní souvislosti (II) § 114b OSŘ

- **(I)** Vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, může předseda senátu místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení; **to neplatí** ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), nebo **je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti.**
- **(nevyhovění kvalifikované výzvě ► rozsudek pro uznání)**

Procesní souvislosti (III) § 114c OSŘ

- **(6)** Nedostaví-li se žalovaný k přípravnému jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem a řádně mu byla doručena žaloba, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, **má se, s výjimkou věcí, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), nebo je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, za to, že uznává nárok, který je proti němu uplatňován žalobou;** o tomto následku (§ 153a odst. 3) musí být poučen v předvolání k přípravnému jednání. To neplatí, jsou-li splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.
- **(přípravné jednání ► rozsudek pro uznání)**

Procesní souvislosti (III) § 153b OSŘ

- **(3) Rozsudek pro zmeškání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), došlo-li by takovým rozsudkem ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky nebo je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti.**
- **(rozsudek pro zmeškání)**

Procesní souvislosti (III) § 172 OSŘ

- **(2) Platební rozkaz nelze vydat,**
 - a) není-li znám pobyt žalovaného;
 - b) má-li být platební rozkaz doručen žalovanému do ciziny,
 - c) je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení **nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti.**
- **(platební rozkaz)**

Procesní souvislosti (III) § 262c OSŘ

- **(1)** Má-li být výkonem rozhodnutí uspokojena peněžitá pohledávka ze závazku povinného vzniklého v době, **kdy byl nezletilým, který nenabyl plné svéprávnosti**, lze výkonem rozhodnutí postihnout pouze majetek, který povinný nabyl před nabytím plné svéprávnosti, a majetek, který nabyl právním jednáním vztahujícím se výlučně k majetku nabytému před nabytím plné svéprávnosti; to neplatí pro peněžité pohledávky vzniklé při samostatném provozování obchodního závodu nebo jiné obdobné výdělečné činnosti podle zvláštního právního předpisu.
- **(2)** Je-li výkonem rozhodnutí v rozporu s odstavcem 1 postižen majetek, který nelze výkonem rozhodnutí postihnout, může se povinný domáhat v této části zastavení výkonu rozhodnutí. O tom musí být soudem při nařízení výkonu rozhodnutí poučen.

Prevence dětských dluhů v přepravě osob (I)

- **(2)** Cestující je povinen ...
 - **c)** na výzvu pověřené osoby se prokázat platným jízdním dokladem, neprokáže-li se platným jízdním dokladem, zaplatit jízdné a přírážku, nebo se prokázat osobním dokladem a sdělit osobní údaje potřebné na vymáhání zaplacení jízdného a přírážky; osobními údaji potřebnými na vymáhání zaplacení jízdného a přírážky se rozumí jméno, příjmení, datum a místo narození, adresa pro doručování, číslo osobního dokladu a u **osob, které nedosáhly plnoletosti**, osobní údaje zákonného zástupce v rozsahu jméno, příjmení, datum narození a adresa pro doručování,

Prevence dětských dluhů v přepravě osob (II)

- „Plnoletost“ (!)
- plný + léta (roky)
- = zletilost (?)
- = plná svéprávnost (?)
- Jazykový výklad:
- Slovník spisovné češtiny: plnoletost = zletilost

Prevence dětských dluhů v přepravě osob (II)

- 1) Takže nezletilý, který již je plně svéprávný, není vůbec chráněn limity v OSŘ, ale lze požadovat osobní údaje jeho zákonného zástupce (?)
- 2) Nezletilý, který již je plně svéprávný, **žádného zákonného zástupce nemá**, protože:
 - § 858 OZ: Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, ..., v **jeho zastupování** a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a **zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti**. ...
- **Logický výklad:**
 - lze chtít údaje o zákonném zástupci pouze u toho, kdo takového zástupce má
 - ► **plnoletost podle zák. o sil. dopr. (a zák. o dr.) = nabytí plné svéprávnosti**

Závěr

- **Děkuji Vám za pozornost**

- *Frinta@prf.cuni.cz*

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Univerzita Karlova, Právnická fakulta
nám. Curieových 901/7, 116 40 Praha 1